

Маршрут пацієнта в системі оцінювання повсякденного функціонування

З 1 січня 2025 року в Україні діє система оцінювання повсякденного функціонування, яка замінила медико-соціальні експертні комісії. Вона уніфікувала процес, зробила його швидшим, прозорішим та доступнішим для всіх, хто потребує підтримки.

Що змінилося:

- Усі документи ведуться в електронній системі.
 - Запроваджено заочну та дистанційну форми оцінювання для важкохворих пацієнтів.
 - Рішення ухвалюють експертні команди лікарів-практиків у багатопрофільних закладах охорони здоров'я.
 - Оцінювання можна пройти в будь-якому закладі, незалежно від місця проживання.
- За перші 3 місяці роботи нової системи експертні команди ухвалили рішення для понад 100 тисяч людей.

Далі – покрокова інструкція, як пройти оцінювання.

Крок 1. Звернення до лікаря

Людина звертається до свого лікуючого лікаря, який аналізує її стан здоров'я та визначає необхідність направлення на оцінювання.

Направлення на оцінювання повсякденного функціонування особи за згодою особи може здійснювати:

- лікуючий лікар з надання первинної медичної допомоги;
- лікуючий лікар з надання спеціалізованої медичної допомоги;
- голова військово-лікарської, медичної (військово-лікарської), лікарсько-експертної комісії.

Що важливо врахувати при направленні?

Лікар, який формує направлення, має обґрунтувати його для експертної команди. Якщо лікар сумнівається або не має достатньої спеціалізації для аналізу конкретного випадку, він може направити пацієнта до вузькопрофільного спеціаліста для уточнення діагнозу або отримання додаткових висновків.

Критерії направлення на оцінювання

Лікар формує направлення на оцінювання, якщо людина має [визначені критерії](#):

- 1) настання строку повторного огляду або необхідність встановлення інвалідності по досягненню дитиною з інвалідністю повноліття;
- 2) наявність у пацієнта стійкого або необоротного характеру захворювання, що можуть бути підставою для встановлення інвалідності;
- 3) тривала тимчасова непрацездатність – понад 120 днів безперервно або 150 днів із перервами;
- 4) захворювання на туберкульоз (направлення на оцінювання здійснюється через 10 місяців з дня настання непрацездатності незалежно від безперервності);
- 5) необхідність встановлення ступеня втрати професійної працездатності;
- 6) оновлення індивідуальної програми реабілітації тощо.

Як ухвалюється рішення про направлення?

Рішення про направлення на оцінювання ухвалює лікуючий лікар на основі медичної оцінки та відповідності стану здоров'я і обмежень життєдіяльності людини **чітким критеріям, визначеним у [постанові Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1338](#)**.

Якщо направлення не видається, це означає, що:

- за медичними показаннями немає підстав для встановлення інвалідності.
- необхідне додаткове спостереження або обстеження.

Що робити, якщо лікар відмовив у направленні?

Якщо людина не погоджується з рішенням лікаря, вона має кілька варіантів дій:

1. Звернутися за консультацією до іншого фахівця.
2. Подати запит на повторний розгляд ситуації.
3. Якщо відмова лікаря була безпідставною, можна звернутися зі скаргою до керівництва закладу охорони здоров'я або на гарячу лінію МОЗ.

Мета направлення

Оцінювання повсякденного функціонування може проводитися за різними причинами.

Загалом існує 13 цілей направлення:

- 1) встановлення інвалідності;
- 2) зміна причини інвалідності;
- 3) закінчення строку, на який встановлено інвалідність;
- 4) повторне оцінювання у разі настання змін у стані здоров'я;
- 5) оновлення рекомендацій, які є частиною індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю;
- 6) встановлення ступеня втрати професійної працездатності;
- 7) продовження тимчасової непрацездатності;
- 8) визначення медичних показань для забезпечення автомобілем та/або електроскутером і протипоказань до керування ними;
- 9) встановлення причинного зв'язку смерті з професійним захворюванням, трудовим каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- 10) визначення потреби в постійному догляді та інших соціальних послугах;
- 11) призначення допоміжних засобів реабілітації (технічних та інших засобів реабілітації) та/або медичних виробів;
- 12) встановлення причинного зв'язку інвалідності з хворобами, перенесеними у дитинстві.
- 13) захворювання або інші ушкодження здоров'я, пов'язані з [позбавленням особи особистої свободи](#) внаслідок збройної агресії проти України

Крок 2. Підготовка документів

Для оформлення направлення на оцінювання потрібно підготувати такі документи:

- Паспорт громадянина України чи інший документ, що посвідчує особу, РНОКПП (за наявності), військово-обліковий документ (за наявності).
- Медичну документацію, що підтверджує ваш діагноз та в якій відображено стан вашого здоров'я, зокрема документи про раніше встановлену інвалідність.
- Документи, що засвідчують причини інвалідності (за наявності).
- Адресу електронної пошти пацієнта або довіреної особи.
- Адресу для отримання паперових листів поштою (за потреби).

Документи можна подати у паперовій формі для їх сканування в закладі охорони здоров'я під час формування направлення на оцінювання. Якщо ви маєте ці документи в електронному вигляді, ви можете передати їх лікареві одразу в електронній формі. У випадку бажання присутності уповноваженої особи на оцінюванні до справи має бути прикріплена відповідна заява з інформацією про таку особу.

Якщо людина втратила попередні документи про інвалідність, вона може звернутися до територіального відділення Пенсійного фонду, який веде централізований реєстр осіб з інвалідністю.

Крок 3. Формування електронного направлення

На основі поданих документів лікуючий лікар створює структуровану електронну форму направлення в [електронній системі](#) і прикріплює до неї всі документи пацієнта. Електронна система є безоплатною і доступною закладам охорони здоров'я усіх форм власності (державної, комунальної, приватної).

У формі міститься необхідна інформація про причини та мету направлення на оцінювання. Разом із лікарем обирається бажана [форма проведення оцінювання](#) відповідно до затверджених [критеріїв](#):

- **Очна** – за особистої присутності особи.
- **Заочна** – без особистої присутності.

- **З використанням телемедицини** – через засоби дистанційного зв'язку.
- **Віізна** – за місцем перебування або лікування особи.

Також пацієнт разом із лікарем обирає заклад охорони здоров'я з відповідною експертною командою для проведення оцінювання. З переліком закладів та профілями експертних команд можна ознайомитись на [дашборді на сайті МОЗ](#).

У кожному закладі існує дві і більше команд одного профілю. Пацієнт може пройти оцінювання в закладі незалежно від місця реєстрації. На одного пацієнта може існувати лише одна чинна справа.

Крок 4. Перевірка документів адміністратором

Після формування направлення в електронній системі адміністратор закладу охорони здоров'я протягом п'яти днів перевіряє подані документи на відповідність вимогам.

Адміністратор перевіряє:

- **Повноту документів** – чи всі необхідні файли додано до направлення.
- **Якість копій** – чи можна ознайомитися з документами без спотворень.
- **Відповідність критеріям направлення** – чи є підстави для оцінювання повсякденного функціонування.
- **Форму оцінювання** – чи обрана форма відповідає стану людини та встановленим критеріям.

Якщо в документах є помилки?

Адміністратор має право повернути документи лікуючому лікарю на доопрацювання у таких випадках:

- виявлені помилки або некоректно внесені дані;
- відсутність необхідних документів, що повинні бути додані до направлення, зазначених у [пунктах 21 і 22](#) Порядку проведення оцінювання повсякденного функціонування особи;
- неналежна якість сканкопій або електронних файлів, що унеможлиблює ознайомлення з ними;
- невідповідність критеріям направлення на проведення оцінювання повсякденного функціонування особи.

У разі повернення справи адміністратор **вказує причину** та дає можливість лікарю внести зміни.

Якщо всі документи оформлені правильно та відповідають критеріям, то адміністратор зазначає розмір справи (кількість сторінок медичних документів) та часовий інтервал, необхідний для розгляду, а також відмічає справу в електронній системі як готову до постановки в чергу на оцінювання.

Крок 5. Постанова в електронну чергу

Розгляд справ здійснюється в порядку черговості на підставі електронної черги, яку формує електронна система. Після перевірки документів адміністратор призначає дату і час оцінювання експертною командою. Після постановки в чергу, до дня розгляду справи ані адміністратор, ані члени команди не знатимуть, чию справу вони будуть розглядати. Так само пацієнт не матиме доступу до персонального складу команди, що проводитиме оцінювання.

Після постановки в чергу людина отримує сповіщення на електронну пошту із зазначенням дати та часу розгляду справи. Інформація про призначену дату оцінювання також буде доступна лікуючому лікарю.

У разі потреби перевірити статус справи можна у адміністратора закладу охорони здоров'я, де працює експертна команда. Контакти адміністраторів розміщені на другій сторінці [дашборду МОЗ](#).

Крок 6. Проведення оцінювання експертною командою

У день оцінювання членам експертної команди відкривається доступ до справи та даних особи. Лікарі мають ознайомитись з документами справи та ідентифікувати особу, якій проводиться оцінювання, перевіривши документи, що посвідчують особу. Також лікарі мають зазначити відсутність конфлікту інтересів щодо особи, якій проводиться оцінювання.

Під час оцінювання формується протокол, де фіксується позиція кожного лікаря в команді з кожного питання, після чого приймається колегіальне рішення.

У призначений час оцінювання **експертна команда**:

- проводить оцінювання повсякденного функціонування (досліджує всі надані документи, а також відповідні медичні записи, що підтверджують стан здоров'я особи, щодо якої проводиться оцінювання);
- приймає рішення відповідно до зазначеної у направленні на оцінювання мети, наприклад щодо встановлення чи не встановлення інвалідності.

Прийняте рішення в електронній системі мають підписати усі члени команди за допомогою електронних підписів.

Справа може бути **не розглянута або її розгляд призупинено** у випадках:

- Форс-мажору, як-то тривала повітряна тривога, обстріл, мінування тощо.
- Якщо пацієнт не з'явився на очне, дистанційне або виїзне оцінювання.
- Конфлікту інтересів у лікаря щодо особи, якій проводять оцінювання.
- Направлення на додаткові медичні обстеження.
- Потреби в архівній справі МСЕК (щодо оригіналів причинно-наслідкових документів).

Направлення на додаткові обстеження

У разі потреби експертна команда може направити особу на додаткове медичне обстеження. Така можливість дозволяється лише **один раз**, щоб не затягувати прийняття рішення, крім випадків коли за результатами такого обстеження було виявлено нові, не зазначені в доданій до направлення медичній документації, стани, діагнози або порушення структури та функцій організму, що потребують додаткового обстеження.

На час очікування результату додаткового медичного обстеження розгляд справи призупиняється. Рішення у справі приймається після отримання та врахування результатів додаткового обстеження. Подальший розгляд може проводитись без обов'язкової присутності пацієнта.

Права людини під час оцінювання

Людина має право бути поінформованою про процедуру оцінювання та критерії, за якими ухвалюється рішення.

Вона може запросити представника, наприклад, лікаря, соціального працівника або іншу уповноважену особу. Для цього потрібно заздалегідь подати заяву та копію документа, що підтверджує повноваження представника. Хто може бути представником під час розгляду експертною командою читайте [на сайті МОЗ](#).

Пацієнт має право здійснювати аудіо- та відеофіксацію процесу оцінювання, попередньо повідомивши про це експертну команду та подавши відповідну заяву. Така заява подається у довільній формі та повинна містити зобов'язання особи щодо неперешкоджання процесу здійснення оцінювання та невикористання створеного такою особою запису процесу оцінювання для інших цілей, крім використання під час підготовки скарги та долучення запису до матеріалів, які додаються під час оскарження прийнятого рішення.

Якщо лікар або інший учасник оцінювання не дав згоди, запис потрібно вести так, щоб у кадр не потрапляли особи без їхньої згоди. Не допускається публічне використання записів відео-, аудіофіксації розгляду справи без згоди осіб, що присутні на них.

Людина має право ставити запитання експертній команді та отримати роз'яснення щодо ухваленого рішення. Якщо у висновку передбачені рекомендації, що є частиною індивідуальної програми реабілітації (ІПР), пацієнт може уточнити, як їх реалізувати та які подальші кроки необхідні.

Якщо людина має сумніви щодо обґрунтованості рішення експертної команди, вона має право його оскаржити. Детальніше про права пацієнта [на сайті МОЗ](#)

Терміни розгляду справи

Розгляд справи експертною командою повинен бути завершений **не пізніше 30 календарних днів з дня прийняття закладом охорони здоров'я електронного направлення до розгляду** (позначка адміністратора, що справа готова до постановки в чергу). Водночас звертаємо увагу на можливе навантаження на окремі експертні команди у зв'язку з розглядом справ, переданих від медико-соціальних експертних комісій, які не були розглянуті в 2024 році.

Рішення приймаються експертною командою в день розгляду справи, крім випадків необхідності проведення додаткового обстеження або зміни складу експертної команди.

Крок 7. Отримання рішення

За результатами оцінювання експертна команда **приймає рішення щодо встановлення чи невстановлення (або визначення):**

- ступеня [обмеження життєдіяльності особи](#);
- потреби у продовженні тимчасової непрацездатності;
- інвалідності, фіксації причин та часу її настання;
- ступеня втрати професійної працездатності (у відсотках);
- наявності медичних показань на право одержання особою з інвалідністю або дитиною з інвалідністю, яка має порушення опорно-рухового апарату, автомобіля і протипоказання до керування ним;
- потреби у постійному сторонньому догляді;
- потреби в отриманні соціальної, психолого-педагогічної, професійної, трудової та/або фізкультурно-спортивної реабілітації;
- обсягів та видів необхідних допоміжних засобів реабілітації та/або медичних виробів;
- потреби в отриманні реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я та в разі визначення такої потреби головуючий формує електронне направлення для її надання;
- ступеня стійкого обмеження життєдіяльності для направлення їх у стаціонарні відділення центрів соціального обслуговування;
- причини смерті особи з інвалідністю або особи, ступінь втрати працездатності якої визначений експертною командою у відсотках на підставі свідцтва про смерть у разі, коли законодавством передбачається надання пільг членам сім'ї померлого.

Якщо було встановлено інвалідність, то в рамках рішення буде також сформовано **рекомендації, які є медичною частиною індивідуальної програми реабілітації**. У них буде відображена потреба особи в допоміжних засобах реабілітації, медичних виробках та необхідність отримання послуг в інших сферах її життя. Ці рекомендації діють протягом усього строку, на який встановлено інвалідність.

Щодо визначення потреби в отриманні послуг в інших сферах, то **рекомендації міститимуть такі складові:**

1. **Медична** – потреба в отриманні реабілітації в сфері охорони здоров'я (при цьому, якщо така потреба виявлена ще під час розгляду, пацієнтові буде сформовано електронне направлення на цю послугу), потреба у забезпеченні допоміжними засобами реабілітації та медичними виробами, санаторно-курортному лікуванні.
2. **Соціальна** – визначає потребу в соціальній і побутовій реабілітації, а також надає рекомендації звернутися до інших уповноважених органів для вирішення питання щодо призначення державної допомоги або пенсії з інвалідності, потреби в проведенні оцінки щодо отримання соціальних послуг.
3. **Трудова** – визначає потребу у визначенні можливого облаштування робочого місця, в професійній і трудовій реабілітації та загальні обмеження в професійній діяльності, що можуть значно вплинути на погіршення здоров'я; надає рекомендації звернутися до центру зайнятості або онлайн для отримання безоплатних послуг з профорієнтації, перенавчання тощо.
4. **Освітня** – визначає потребу в психолого-педагогічній реабілітації, а також рекомендація звернутися до інклюзивно-ресурсного центру для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи.

Послуги, які доступні в межах оцінювання повсякденного функціонування читайте [на сайті МОЗ](#).

Після завершення оцінювання витяг з рішення експертної команди надсилається:

- [на електронну пошту](#) людини, яка проходила оцінювання;
- **рекомендованим листом** (протягом 5 днів) на адресу задекларованого або зареєстрованого місця проживання, якщо людина не має електронної пошти;
- **лікуючому лікарю** через електронну систему — за запитом людини лікар може роздрукувати рішення та завірити його печаткою закладу охорони здоров'я;
- **у закладі охорони здоров'я, де проводилося оцінювання** — людина може особисто отримати роздрукований витяг.

Також [на сайті МОЗ](#) можна дізнатися чи потрібна нотаріальна копія витягу з рішення експертної команди з оцінювання функціонування для отримання пільг і виплат.

Крок 8. Подальші дії

Обмін даними

Інформація з рішення буде передаватися через електронну систему до Міністерства соціальної політики України для подальшого використання при призначенні пенсії або соціальних виплат, забезпеченні [допоміжними засобами реабілітації](#) або соціальними послугами.

Також у разі встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності експертна команда надає витяг з рішення територіальному центру комплектування та соціальної підтримки про призовників та військовозобов'язаних.

Подальші дії після отримання рішення

Після отримання витягу з рішення експертної команди процес реалізації прав починається із самостійного звернення особи до відповідних установ залежно від ваших потреб, зокрема:

- **Територіальний фонд соціальної підтримки осіб з інвалідністю** – для отримання допоміжних засобів реабілітації (ДЗР).
- **Територіальний центр комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП)** – для оформлення відстрочки від мобілізації (за потреби).
- **Пенсійний фонд України (ПФУ)** – для призначення або продовження виплат пенсії в разі її нарахування.
- **Управління соціального захисту населення (УСЗН)** – для призначення або продовження державної допомоги для осіб з інвалідністю з дитинства та соціальних виплат і пільг, пов'язаних із доглядом за особою з інвалідністю.

Ці звернення необхідні для реалізації прав, передбачених законодавством, та забезпечення всебічної підтримки.

Крок 9. Оскарження рішення

Якщо людина не згодна з рішенням експертної команди, вона має право його оскаржити. Для цього потрібно звернутися до **Центру оцінювання функціонального стану осіб**, надіславши **скаргу в паперовій формі** на його адресу.

Розгляд оскаржень здійснюють експертні команди Центру, до складу яких входять лікарі з державних закладів охорони здоров'я з усієї країни.

Ця процедура гарантує право на перегляд рішення та забезпечує об'єктивність і справедливість процесу. Детальніше на [сайті МОЗ](#).

Крок 10. Особливі випадки

[Оцінювання повсякденного функціонування для громадян України, які перебувають за кордоном](#)

Реформа оцінювання повсякденного функціонування забезпечує доступність послуг незалежно від місця перебування людини, у тому числі за кордоном.

Як проходить оцінювання у країнах, з якими Україна має міждержавні угоди?

Якщо громадянин України перебуває у державі, з якою укладено міждержавну угоду про соціальне забезпечення (Польща, Чехія, Словаччина, Болгарія, Іспанія, Португалія), процедура виглядає так:

1. Уповноважений орган країни перебування передає медичні документи до Пенсійного фонду України.
2. Пенсійний фонд України надсилає документи до Міністерства охорони здоров'я.
3. Центр оцінювання функціонального стану осіб забезпечує переклад документів українською мовою.
4. Експертна команда в Україні розглядає справу та ухвалює рішення.
5. Оцінювання може проходити **заочно або з використанням телемедицини**.

Як проходить оцінювання у країнах без міждержавних угод?

Громадяни України можуть пройти оцінювання за стандартною процедурою:

1. Медичні документи мають містити діагноз згідно з Міжнародною класифікацією хвороб (МКХ-10), ступінь функціональних порушень, результати лабораторних та функціональних обстежень.
2. Документи необхідно перекласти українською мовою та засвідчити їхній переклад. Консульський збір за таку послугу не стягується.
3. Перекладені документи можна надіслати поштою або передати лікуючому лікарю в Україні через електронні засоби зв'язку.
4. Лікар на основі отриманих документів формує направлення на оцінювання.
5. Оцінювання в Україні проводиться **заочно або через телемедицину**.

Важливо! Медичні документи, видані в російській федерації чи республіці білорусь, **не приймаються** до розгляду.

У разі труднощів із передачею документів слід звернутися до консульства або посольства України в країні перебування.

Оцінювання повсякденного функціонування для іноземців та осіб без громадянства

Процедура оцінювання доступна не лише для громадян України, а й для **іноземців та осіб без громадянства**, які проживають в Україні на законних підставах (мають посвідку на проживання, статус біженця або додатковий захист).

Перед оформленням направлення лікар перевіряє законність перебування особи в Україні. Якщо іноземець або особа без громадянства проходять оцінювання, вони подають ті ж документи, що і громадяни України, але з додатковим зазначенням реквізитів паспорта та перекладом прізвища відповідно до правил транслітерації.

Після отримання рішення такі особи можуть звернутися до Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю для отримання допоміжних засобів реабілітації або до органів соціального захисту населення для оформлення державної допомоги.

Окрім цього, на іноземців, які на законних підставах проходять військову службу у Збройних Силах України, поширюються ті ж умови виплат і соціального захисту, що і на військовослужбовців – громадян України.

Україна продовжує підтримувати своїх громадян та забезпечувати рівний доступ до оцінювання повсякденного функціонування незалежно від місця перебування.